

İSTANBUL
İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

İSTANBUL EĞİTİM DERGİSİ

ISTANBUL EDUCATION JOURNAL (ISTJ)

İstanbul Eğitim Dergisi, 2025

Sayı.2 Sayfa.28-58

Araştırma Makalesi

doi.org/10.71270/istanbulegitim.istj.1592750

Üstün Yetenekli Öğrencilerin Psikolojik İyi Oluşlarını Etkileyen Faktörler

Niyazi Cem Ödemiş^{1*}, Abdullah Ortak², Volkan Hasan Kaya³

^{1*}Sorumlu Yazar, İbn Haldun Üniversitesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü, İstanbul, Türkiye

niyazicem.odemis@gmail.com 0009-0003-6123-904X

²İbn Haldun Üniversitesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü, İstanbul, Türkiye 0009-0007-1833-3128

³Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara, Türkiye 0000-0002-8991-0187

Makale Geliş Tarihi: 28/11/2024

Makale Kabul Tarihi: 11/05/2025

Öz

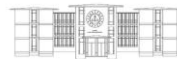
Akranlarına kıyasla sosyal ve duygusal açıdan farklı bir gelişim süreci yaşayan üstün yetenekli öğrencilerin akademik gelişimleri kadar psikolojik iyi oluşlarına da önem gösterilmesi, onların bütüncül gelişimlerinin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu araştırma, bir Bilim ve Sanat Merkezi'nde öğrenim gören üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik iyi oluşlarını etkileyen faktörleri derinlemesine incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma, gönüllü katılım esasına dayanarak 7 öğrenci, 8 veli, 7 öğretmen ve 3 yöneticiden oluşan toplam 25 kişilik bir çalışma grubu ile yürütülmüştür. Veriler yarı yapılandırılmış mülakatlar aracılığıyla toplanmış; araştırma yöntemi olarak nitel araştırma yaklaşımı kapsamında açıklayıcı durum çalışması benimsenmiştir. Bulgular doğrultusunda üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik iyi oluşlarını etkileyen çeşitli faktörler belirlenmiştir. Üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik iyi oluşları; kişilik özellikleri, sosyal-duygusal etkenler, akran ilişkileri, aile yapısı, eğitim ortamı ve toplumsal beklentiler gibi çeşitli faktörlerden etkilendiğine ulaşılmıştır. Katılımcılar görüşmeler sırasında bu faktörlere vurgu yaparak üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik iyi oluş süreçlerinde belirleyici olduklarını ifade etmişlerdir. Psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri, sosyal destek, aile ve öğretmen iş birliği, bireysel ve grup rehberliği, sosyal-duygusal beceri eğitimi ve ebeveyn farkındalık çalışmaları süreci iyileştirebilecek çözüm önerileri olarak sunulabilir. Gelecekteki araştırmaların farklı bölgelerden ve daha geniş çalışma gruplarıyla yapılması ve farklı veri kaynaklarının kullanılması, elde edilen sonuçların geçerliğini ve güvenilirliğini artırabilir.

Anahtar kelimeler: Psikolojik danışmanlık ve rehberlik, bütüncül yaklaşım, psikolojik iyi oluş, üstün yetenekli öğrenci, bilim ve sanat merkezi.

Atıf bilgisi: Ödemiş, N. C., Ortak, A. ve Kaya, V. H. (2025). Üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik iyi oluşlarını etkileyen faktörler. *İstanbul Eğitim Dergisi*, (2), 28-58. <https://doi.org/10.71270/istanbulegitim.istj.1592750>

İntihal: Bu makalenin benzerlik oranı intihal.net ile kontrol edilmiş olup incelemesi en az iki hakem tarafından çift taraflı kör hakemlik ilkesi ile gerçekleştirilmiştir.

Telif hakkı: Yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptir ve çalışmalarını [Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı \(CC BY NC\)](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) kapsamında yayımlanmaktadır.

Factors Affecting the Psychological Well-Being of Gifted Students

Niyazi Cem Odemis^{1*}, Abdullah Ortak², Volkan Hasan Kaya³

^{1*}Corresponding author, Ibn Haldun University, Department of Guidance and Psychological Counselling, Istanbul, Türkiye niyazicem.odemis@gmail.com 0009-0003-6123-904X

²Ibn Haldun University, Department of Guidance and Psychological Counselling, Istanbul, Türkiye 0009-0007-1833-3128

³Ministry of National Education, Ankara, Türkiye 0000-0002-8991-0187

Date of Submission: 28/11/2024

Date of Acceptance: 11/05/2025

Abstract

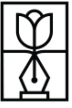
It is of great importance to pay attention to the psychological well-being of gifted students, who experience a different social and emotional development process compared to their peers, as well as their academic development, in order to ensure their holistic development in a healthy manner. This study was conducted to thoroughly examine the factors affecting the psychological well-being of gifted students studying at a Science and Art Centre. The research was conducted with a total of 25 participants, including 7 students, 8 parents, 7 teachers, and 3 administrators, based on voluntary participation. Data were collected through semi-structured interviews, and an explanatory case study was adopted as the research method within the scope of qualitative research. Based on the findings, various factors affecting the psychological well-being of gifted students were identified. It has been found that the psychological well-being of gifted students is influenced by various factors such as personality traits, social-emotional factors, peer relationships, family structure, educational environment, and social expectations. During the interviews, the participants have emphasised these factors and stated that they are decisive in the psychological well-being processes of gifted students. Psychological counselling and guidance services, social support, family and teacher collaboration, individual and group guidance, social-emotional skills training, and parent awareness programmes can be presented as solutions to improve the process. Future research conducted in different regions and with larger study groups, using different data sources, may increase the validity and reliability of the obtained results.

Keywords: Psychological counselling and guidance, holistic approach, psychological well-being, gifted student, science and art centre.

Cite as: Odemis, N. C., Ortak, A., & Kaya, V. H. (2025). Factors affecting the psychological well-being of gifted students. *Istanbul Education Journal*, (2), 28-58. <https://doi.org/10.71270/istanbulegitim.istj.1592750>

Plagiarism: This article's similarity rate is checked via intihal.net, and its review is carried out by at least two reviewers using the double-blind peer review principle.

Copyright: Authors own the copyright to their work published in the journal under the [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License \(CC BY NC\)](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

Giriş

Üstün yetenekli öğrenciler, çeşitli alanlarda seçkin yeteneklere sahip bireylerdir (Sak, 2010). Bundan dolayı özel eğitim ortamları ve destek sistemleri, bu öğrencilerin yeteneklerinin gelişimini desteklemek açısından büyük önem taşımaktadır. Akranlarından farklı olarak duygusal, sosyal ve bilişsel alanlarda çeşitli zorluklarla karşılaşan bu öğrencilerin akademik gelişimiyle birlikte psikolojik iyi oluşları üzerine de durulması gerekmektedir. Toplumun ve ailelerinin yüksek beklentileri nedeniyle yalnızlık, mükemmeliyetçilik ve kaygı gibi duygusal sorunlara yatkın hâle gelebilmektedirler. Bu gibi sebeplerden ötürü etkili eğitim stratejileri ve destek sistemlerinin geliştirilmesi açısından üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik iyi oluşlarını etkileyen faktörlerin incelenmesi büyük önem taşımaktadır (Altun ve Yazıcı, 2018a; Kaya, 2013). Üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik iyi oluşları söz konusu olduğunda, aile dinamikleri, akran ilişkileri, okul ortamı ve bireysel özellikler gibi dinamiklerin birbiriyle ilişkisi incelenebilir. Her ne kadar bu öğrencilerin bilişsel ve akademik yönlerine ilişkin çok sayıda çalışma yapılmış olsa da bu öğrencilerin psikolojik iyi oluşlarına yönelik araştırmalar sınırlı kalmaktadır (Altun ve Yazıcı, 2018a).

Psikolojik iyi oluş, insanın amaç ve ideallerine yönelik gelişim göstermesi, belli amaçları gerçekleştirmek üzere bir araya gelen insanlarla (Uludağ ve Bilgivar, 2024) pozitif ilişkiler kurması ve bireysel gelişimi için harcadığı çabayı ifade etmektedir (Demir vd., 2021). Bu kavramı ilk olarak kullanan Bradburn, psikolojik iyi oluşu felsefi bir yaklaşımla kavramsallaştırmış ve psikolojik iyi oluşu Aristoteles'in mutluluğu açıklamak için kullandığı "*Eudomania*" yani bireyin hayatının tümünde kendini gerçekleştirme arzusu ile açıklamıştır (Yılmaztürk-Yıldırım, 2023). Buradan hareketle psikolojik iyi oluşun tamamen mutluluk ve haz odaklı arzuları gerçekleştirme gibi bir öznel mutluluk hâlini temsil etmediği anlaşılabılır (Doğan, 2017). Psikolojik iyi oluş, kişinin psikolojik olarak iyi hissetmesinden farklı olarak iyi yaşayabilmesi ve iyi şeyler yapabilmesi şeklinde açıklanabilir (Gönültaş ve Karataş, 2023). Psikolojik iyi oluş kavramının bireysel ve toplumsal düzeyde önemli olması, bu kavramın sosyoloji, psikiyatri, sosyal psikoloji, bilişsel psikoloji ve benzeri alanlarda araştırılan bir konu olarak ortaya çıkmasını sağlamıştır (Bayrı ve Sapancı, 2022).

Bu araştırmada psikolojik iyi oluş kavramı, "*Ryff'in Psikolojik İyi Oluş Modeli*" ile incelenmiştir. Ryff'in psikolojik iyi oluş modelini kavramsal olarak 6 boyut oluşturmaktadır (Ryff, 1989). Psikolojik iyi oluşu oluşturan bu boyutlar; geçmiş yaşam ve bireyin kendisi ile pozitif ilişki kurması (özkabul), genel ve sürekli bir bireysel gelişim anlayışına sahip olması (bireysel gelişim), yaşamın anlam ve

amacına yönelik düşüncelere sahip olması (yaşam amaçları), diğer bireylerle olumlu bir ilişki içinde olması (diğerleriyle olumlu ilişkiler), bireyin hayatına ve etrafına karşı kontrol sahibi olması (çevresel hakimiyet) ve hayatı üzerinde özgürlüğe sahip olması (özerklik) gibi koşullar ile oluşmaktadır (Erdem ve Kabasakal, 2015).

İlk kullanılmaya başlandığından bu yana terim olarak birçok değişiklik gösteren “*üstün yetenekli*” kavramı ise başlangıçta olağanüstü derecede başarılı çocuklar için kullanılırken daha sonrasında testler sonucunda elde edilen sonuçlar temelinde dağılımın en üstünde kalan %2’lik kısmı için kullanılan bir tanım hâline gelmiştir (Saranlı ve Metin, 2012). Türkiye’de resmî tanıma göre üstün yetenekli birey; zekâ, yaratıcılık, sanat, spor, liderlik gibi alanlarda veya belirli akademik konularda akranlarına kıyasla anlamlı düzeyde yüksek performans sergileyen ve bu nedenle “*üstün zekâlı*” yerine daha kapsayıcı olan “*üstün yetenekli*” kavramıyla tanımlanan kişidir (Çelikten, 2017).

Literatürde “*üstün yeteneklilik*” durumunu kavramsallaştıran çeşitli kuramsal yaklaşımlar bulunmaktadır. Renzulli’nin “*Üç Halkalı Yetenek Modeli*”, üstün yetenekli öğrencilerin gelişim sürecini, yaratıcılık, göreve bağlılık ve ortalamanın üzerinde yetenek gibi birbirine bağlı üç boyutla tanımlayarak, bu bileşenlerin insan performansı üzerindeki etkilerini incelemektedir (Renzulli, 2021). Yaratıcılık, akılcı, esnek, özgün, yeni deneyimlere açık, meraklı, risk almayı seven ve detaylara önem veren bir karakteristiği; göreve bağlılık, spesifik bir alana karşı sahip olunan tutku ve inancı; ortalamanın üstünde yetenek ise soyut düşünme becerileri, sözel ve sayısal fikir yürütme, mekânsal ilişkiler, uyum yeteneği, bilgi ve strateji yetenekleri gibi unsurları temsil etmektedir (Renzulli, 2003).

Üstün Yetenekli Öğrencilerde Psikolojik İyi Oluşu Etkileyen Faktörler

Üstün yetenekli öğrenciler, akranlarına kıyasla daha hızlı ve potansiyel bir bilişsel gelişim göstermektedir. Bu farklı gelişim süreci, bu bireylerin kişilik özelliklerini de şekillendirmektedir (Akarsu ve Mutlu, 2017). Üstün yetenekli çocuklar, içsel denetim mekanizmasına sahip, bağımsızlık özellikleri sergileyen, bilgilerin üst düzey düşünme becerilerini harekete geçirecek şekilde sunulmasından keyif alan, kaderci olmayan, zaman zaman aşırı duygusallık gösterebilen, yüksek öz güvenli ve gelişmiş mizah anlayışına sahip bireylerdir (Öztabak, 2018). Üstün yetenekli bireyler, sorumluluk almaktan hoşlanan, yalnız çalışmayı tercih eden, meraklı ve sorgulayıcı yapılarıyla dikkat çeken, grup normlarına uyum sağlamakta zorlanan, otorite figürleriyle çatışma eğiliminde olan, zorlamaya karşı dirençli, zaman zaman günlük işlerde dikkatsiz ve beceriksiz olabilen, ancak zorlu görevleri seven ve inandıkları

konularda kararlı ve inatçı bireylerdir (Özbay, 2013). Ancak bu karakteristik özellikler, üstün yetenekli çocuklarda aşırı duyarlılığa yol açarak sosyal etkileşimlerinde duygusal incinme riskini artırabilir; farklılıklarının farkında olmaları benlik algılarını zedeleyip dışlanma ya da yanlış anlaşılma hissini pekiştirerek yalnızlık duygusunu güçlendirebilir (Akbüber vd., 2019; Saranlı ve Metin, 2012).

Üstün yetenekli bireyin doğumuyla birlikte ailede farklı bir etkileşim süreci başlar ve bu süreç, çocuğun özgün özellikleri ile ailenin ebeveynlik deneyimlerine bağlı olarak şekillenir; bu aileler genellikle uyumlu, destekleyici, esnek, duygusal olarak açık ve bağımsızlığı teşvik eden bir yapıya sahiptir (Çelikten, 2017). Ayrıca, üstün yetenekli çocukların ailelerinin yüksek standartlara sahip oldukları ve mükemmeliyetçi özellikler gösterme eğiliminde oldukları da vurgulanmaktadır (Öztabak, 2018). Araştırmalar, bu çocukların potansiyelini en üst düzeye çıkarmak için ailelerin onları bir birey olarak görmeleri, birlikte etkili zaman geçirmeleri, esnek olmaları ve çocuklarının yaratıcı düşüncelerini teşvik etmeleri gerektiğini ortaya koymuştur (Dağlıoğlu ve Alemdar, 2010). Aynı zamanda, destekleyici bir aile ortamında yetişen üstün yetenekli çocukların daha başarılı oldukları ve yeni öğrenme deneyimleri ile potansiyellerini geliştirebildikleri belirtilmiştir (Afat, 2013).

Üstün yetenekli çocuklar, uygun arkadaşlık ilişkileri geliştirmekte zorluk çekebilirler (Peterson, 2009; Özbey-Gökçe vd., 2021; Winner, 1996). Bunun sonucu olarak yaşlılarıyla arkadaşlık kurmak yerine, ailelerindeki yetişkin bireylerle ya da diğer erişkinlerle iletişim kurmaktan daha çok keyif alabilirler (Çelikten, 2017). Yetenek alanındaki gelişimleri, yaşlılarıyla iletişimlerini zorlaştırmakta ve uyum sağlamalarını güçleştirmektedir (Oğurlu ve Yaman, 2010). Aynı zamanda, üstün yetenekli çocuklar kendileriyle olan inançları noktasında daha gelişmiş olabilirler; fakat bu durum bazen bencil davranışlara yol açabilir ve arkadaşlık ilişkilerini olumsuz etkileyebilir (Özbay, 2013). Ayrıca zihinsel yetenekleri temelinde, üstün yetenekli çocuklar akranlarına kıyasla daha olgunca yaklaşımlar belirleyip kendilerine yüksek standartlar belirleyebilir (Saranlı ve Metin, 2012).

Üstün yetenekli öğrenciler, normal eğitim programlarından ziyade farklılaştırılmış ve zenginleştirilmiş eğitim programlarına ihtiyaç duyar (VanTassel-Baska, 1998; Üşenti, 2013). Tek tip müfredat, kalıplaşmış yaklaşımlar, kalabalık sınıflar ve bireysel eğitime uygun olmayan fiziksel koşullar nedeniyle bu öğrenciler, yeteneklerini geliştirmekte zorlanmaktadır (Davis vd., 2011; Gümüş vd., 2023). Geleneksel müfredatlar, bu öğrencilerin eğitimsel ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalmakta ve potansiyellerini gerçekleştirmelerini engelleyerek hayal kırıklığına yol açmaktadır (Özmen ve Kömürlü, 2013).

Üstün yetenekli çocuklarla ilgili yanlış bilgiler; bu çocukların belirlenmesi, eğitimi ve toplumsal hayata geçişlerinde olumsuz etkilere neden olabilir (İhlamur, 2017; Webb vd., 2005). Özel eğitim alanında en göz ardı edilen gruplardan biri üstün yetenekli öğrencilerdir (Davaslıgil vd., 2004; Gallagher, 2002). Bilim ve sanat alanlarındaki katkılar dışında, bu alanda yeterli ilgi ve çaba gösterilmemektedir (Sak vd., 2015). Bu durumun nedenlerinden bazıları, bu çocuklara ilişkin ön yargılar ve yanlış anlaşılmalardır (İhlamur, 2017; Sak vd., 2015). Bu öğrencilerin göz önünde olan potansiyeli, doğal olarak çevrelerinde ve kendilerinde bir beklenti oluşturmaktadır (Baltacı ve Akbulut, 2021). Ebeveynlerin ve öğretmenlerin aşırı beklentileri, bu grupta duygusal ve davranışsal problemlerin daha fazla görülmesine yol açabilir (Eren vd., 2018; Noor, 2023).

Üstün yetenekli öğrencilerin potansiyellerini tam olarak gerçekleştirmelerine yardımcı olabilmek ve doğru kararlar verebilmeleri için bu alanda sunulacak rehberlik hizmetleri kritik bir öneme sahiptir (Colangelo, 2002; Elijah, 2011; Özdiyar vd., 2022). Eğitsel ihtiyaçlarının karşılanmaması durumunda, bu öğrenciler potansiyellerini gerçekleştirme ve yeteneklerini kullanma bakımından sorunlar yaşayabilirler (Özdiyar vd., 2022). Bu bağlamda, üstün yetenekli öğrenciler, anlaşılma ve sevgi ihtiyacının karşılanmasına, sosyal uyum süreçlerinde desteklenmeye ihtiyaç duyar (Altun ve Yazıcı, 2020).

Üstün yetenekli öğrenciler, farklı alanlardaki kabiliyetleriyle öne çıkan bireylerdir. Gelişim süreçlerinde çeşitli dinamikler, onların psikolojik iyi oluşlarında önemli bir rol oynamaktadır. Bu etken faktörleri anlamak, üstün yetenekli öğrencilerin daha sağlıklı bir akademik ve kişisel gelişim göstermeleri açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu bağlamda, bu araştırma, üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik iyi oluşunu etkileyen faktörleri derinlemesine inceleyerek onların akademik, sosyal ve duygusal gelişimlerine yönelik kapsamlı bir bakış açısı sunmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik iyi oluşunu etkileyen bireysel faktörler nelerdir?
2. Üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik iyi oluşunu etkileyen çevresel faktörler nelerdir?
3. Üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik iyi oluşlarını desteklemek için hangi tür müdahaleler gereklidir?
4. Üstün yetenekli öğrenciler için hangi psikolojik destek hizmetleri etkili olabilir?

Elde edilen bulguların, eğitim politikaları ve rehberlik hizmetlerine katkı sağlayarak üstün yetenekli bireylerin daha sağlıklı bir gelişim süreci yaşamalarına yardımcı olması hedeflenmektedir.

Yöntem

Bu bölümde; araştırmanın modeli, araştırmanın çalışma grubuna dair bilgiler, veri toplama aracı, veri toplama süreci ve veri analizine dair bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma nitel araştırma yaklaşımı kapsamında açıklayıcı durum çalışması olarak gerçekleştirilmiştir. Açıklayıcı durum çalışması, spesifik bir konu hakkında bilgi sunmayı ve araştırılan konuyu günlük yaşamla ilişkilendirmeyi amaçlar (Özenç, 2022). Bu çalışmada, üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik iyi oluşlarını etkileyen faktörleri, farklı paydaşların (öğrenciler, veliler, öğretmenler ve yöneticiler) bakış açılarıyla derinlemesine incelemek ve bu konuda bilgi sağlamak amacıyla açıklayıcı durum çalışması deseni tercih edilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, bir Bilim ve Sanat Merkezi'nde eğitim gören 7 öğrenci, bu merkezde eğitim veren 7 öğretmen, 8 öğrencilerin velisi ve bu merkezde görevli 3 yönetici olmak üzere toplamda 25 katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırmada kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. Bu, araştırmacının kolayca ulaşabileceği bir araştırma popülasyonundan veri toplama sürecini tanımlamaktadır (Rahi, 2017). Bu çalışmada, üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik iyi oluşlarını etkileyen faktörleri incelemek amacıyla bilinçli olarak bir Bilim ve Sanat Merkezi seçilmiş ve katılımcıların belirlenmesinde, üstün yetenekli bireylerle doğrudan ilişkili olmaları ve katılımcıların gönüllülük esasına dayalı olarak katılım göstermeleri temel kriterler olarak kabul edilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Katılımcı gruplarının her birine yönelik ayrı ayrı görüşme formu uygulanmıştır. Görüşme formlarındaki sorular, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği esas alınarak hazırlanmıştır. Araştırmanın geçerliliği açısından, görüşme formlarında yer alan soruların kapsam geçerliliği konusunda üç uzmandan görüş alınmış ve uzmanların değerlendirmeleri doğrultusunda gerekli revizyonlar yapılmıştır. Bu süreç sonunda sorular son hâlini almıştır.

Veri Toplama Süreci

Veri toplama sürecinde, görüşmeler iki bağımsız araştırmacı tarafından yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerden veli onam formu, diğer katılımcı gruplarından ise bilgilendirilmiş onam formu alınmış ve etik kurallar doğrultusunda gizlilik ilkesine özen gösterilmiştir. Görüşme esnasında ses kaydı alınarak görüşmeler yazıya aktarılmıştır. Görüşme süreleri ortalama 20-30 dakika arasında değişmiştir. Veri toplama sürecinde güvenilirlik açısından araştırmacının rolü net bir şekilde tanımlanmış ve araştırmacılar görüşmeleri yönetmiş, soruları yönlendirmiş ve gerektiğinde ek sorular sormuştur. Katılımcılarla etkileşim sürecinde, tarafsızlık ilkesine bağlı kalınarak katılımcıların görüşlerini özgürce ifade etmeleri teşvik edilmiştir.

Verilerin Analizi

Literatür taraması sonucunda belirlenen ana temalar doğrultusunda mülakat verileri analiz edilmiş ve bu temalara bağlı alt temalar oluşturularak kodlanmıştır. Kodlama sürecinde her bir araştırmacı bağımsız olarak çalışmış ve daha sonra kodlamalar karşılaştırılmıştır. Kodlayıcılar arası güvenilirlik, Cohen's Kappa katsayısı ile hesaplanmış ve 0.833 olarak bulunmuştur. Bu değer, kodlayıcılar arasında yüksek düzeyde uyum olduğunu göstermektedir. Analiz sonucunda elde edilen ana tema ve alt temalar Tablo 1'de sunulmaktadır.

Tablo 1

Ana temalar ve ana temalara ait alt temalar

Ana temalar	Alt temalar
<i>Kişilik özellikleri</i>	<i>Bağımsızlık, motivasyon, duygusal dayanıklılık, liderlik</i>
<i>Sosyal-duygusal faktörler</i>	<i>Arkadaşlık ilişkileri, sosyal kaygı, duygusal zekâ</i>
<i>Aile dinamikleri</i>	<i>Aile ilgisi, aile desteği, aile içi iletişim</i>
<i>Akran ilişkileri</i>	<i>Pozitif akran ilişkileri, akran zorbalığı, gruplara dâhil olma</i>
<i>Eğitim ortamı</i>	<i>Ders materyalleri, fiziksel ortam, teknolojik imkânlar</i>
<i>Toplumsal beklentiler</i>	<i>Mükemmeliyetçilik, başarı baskısı, toplumsal ön yargılar</i>
<i>Müdahale ve destek hizmetleri</i>	<i>Psikolojik danışmanlık, akademik destek, sosyal destek</i>

Tablo 1’de görüldüğü üzere yapılan veri analizi sonucunda toplam 7 ana tema ve 22 alt tema oluşturulmuştur.

Bulgular

Her bir tema ayrı başlıklar altında ele alınmış ve hangi çalışma grubundan kaç katılımcının ana temalara ait alt temalara atıfta bulunduğu, sayı ve yüzde verileriyle tablo hâlinde sunulmuştur. Ayrıca, alt temalara ait farklı çalışma gruplarından katılımcıların önemli ve dikkat çeken ifadeleri, gerçekleştirilen mülakatlardan doğrudan alıntılarla paylaşılmıştır.

Kişilik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Tablo 2’de araştırmada elde edilen analiz bulguları kişilik özelliklerine göre alt temalara yer verilmektedir.

Tablo 2

Kişilik özellikleri için alt temalar ve atıflarda bulunan katılımcı sayıları ve yüzdeleri

Tema	Alt temalar	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici	
		f	%	f	%	f	%	f	%
Kişilik özellikleri	Bağımsızlık	4	57.14	2	28.57	3	37.5	1	33.33
	Motivasyon	5	71.43	3	42.86	6	75	1	33.33
	Duygusal dayanıklılık	3	42.86	1	14.29	2	25	1	33.33
	Liderlik	2	28.57	4	57.14	3	37.5	2	66.67

Tablo 2’de görüldüğü üzere, mülakatlarda kişisel özelliklerden biri olan bağımsızlığa ilişkin öğrencilerin yaklaşık %57’si, öğretmenlerin %29’u, velilerin %38’i ve yöneticilerin %33’ü bu konuya atıfta bulunmuştur. Farklı çalışma gruplarından bazı katılımcılar, görüşlerini aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir.

Öğrenci 6: “Ben kendim halledebildiğim kadarını halletmeye çalışırım, eğer büyük bir sorun değilse aileme bile anlatmam.”

Veli 2: “Kendi başına çalışmaktan hoşlanıyor. Ödevini kendi bitirdikten sonra bana gösteriyor.”

Öğretmen 3: “Bazı öğrenciler kendi başlarına projeyi ilerletiyor, yardıma ihtiyaç duymadan çözüm üretiyorlar.”

Tablo 2’de, öğrencilerin yaklaşık %71’i ve velilerin %75’i motivasyon faktörüne dikkat çekici bir şekilde atıfta bulunmuştur. Aşağıda, öğrenci, veli ve öğretmen katılımcılarının bu etkeni destekleyici nitelikteki görüşleri yer almaktadır.

Öğrenci 4: *“BİLSEM’e geldiğimde hep motivasyonum yüksek oluyor, burada yapılan deneyler beni motive ediyor.”*

Veli 1: *“Başarılı oldukça daha da çalışmaya hevesleniyor, âdeta başarı onu motive ediyor.”*

Öğretmen 5: *“Çocuklar bir başarı yakaladıklarında daha da odaklanıyor ve motivasyonları artıyor.”*

Tablo 2’ye göre, mülakatlarda duygusal dayanıklılıkla ilgili öğrencilerin yaklaşık %43’ü, velilerin %25’i, öğretmenlerin %14’ü ve yöneticilerin %33’ü bu konuyu dile getirmiştir. Farklı çalışma gruplarından bazı katılımcılar görüşlerini aşağıdaki gibi ifade etmiştir.

Öğrenci 3: *“Sınavlardan kötü not alsam da bir dahakine daha iyi yapacağıma inanıyorum.”*

Veli 5: *“Çocuğum zaman zaman zor anlar yaşasa da toparlanmayı biliyor ve devam ediyor.”*

Yönetici 2: *“Bazı öğrenciler ne kadar zorlanırsa zorlansın, duygusal dayanıklılıkları ile diğerlerinden ayrışıyor.”*

Tablo 2’de görüldüğü üzere, yöneticilerin yaklaşık %67’si ve öğretmenlerin %57’si, öğrencilerin liderlik becerilerini önemli bulduğunu vurgulamaktadır. Bu öneme işaret eden bazı görüşler aşağıda paylaşılmıştır.

Öğrenci 7: *“Sınıfta liderlik yapmayı seviyorum, grup çalışmalarında hep öne çıkarım.”*

Veli 7: *“Çocuğum sınıf başkanlığını seviyor, hep lider olmak istiyor.”*

Öğretmen 2: *“Lider ruhlu öğrenciler, projelerde sorumluluk alarak arkadaşlarını yönlendiriyor.”*

Elde edilen veriler incelendiğinde, katılımcılar motivasyon, bağımsızlık ve liderlik gibi kişilik özelliklerinin, üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik iyi oluşları üzerinde etki yarattığına işaret etmektedir. Öte yandan, duygusal dayanıklılık diğer alt temalara kıyasla daha az vurgulanmıştır. Bu alt temalar çerçevesinde, üstün yetenekli öğrencilerin sorunlarla baş etme stillerinin; bireysel çözüm arama

yöntemlerinin, bulundukları ortamın ilgi alanlarına hitap etmesinin, başarı elde etmenin, liderlik ruhuna sahip olmalarının ve liderlikle beraber gelen sorumlulukları yerine getirmenin, ayrıca yaşamlarında karşılaştıkları olumsuz durumlarla başa çıkabilme noktasında duygusal dayanıklılık göstermelerinin, psikolojik iyi oluşları üzerinde olumlu etkiler yarattığı söylenebilir.

Sosyal-Duygusal Faktörlere İlişkin Bulgular

Tablo 3'te, araştırmada elde edilen analiz bulguları sosyal-duygusal faktörler temelinde alt temalar şeklinde sunulmaktadır.

Tablo 3

Sosyal-duygusal faktörler için alt temalar ve atıflarda bulunan katılımcı sayıları ve yüzdeleri

Tema	Alt temalar	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici	
		f	%	f	%	f	%	f	%
Sosyal-duygusal faktörler	Arkadaşlık ilişkileri	5	71.43	3	42.86	4	50	2	66.67
	Sosyal kaygı	3	42.86	2	28.57	2	25	1	33.33
	Duygusal zekâ	4	57.14	3	42.86	3	37.5	2	66.67

Tablo 3'te görüldüğü üzere, mülakatlarda arkadaşlık ilişkilerine ilişkin öğrencilerin yaklaşık %71'inin, öğretmenlerin %43'ünün, velilerin %50'sinin ve yöneticilerin %67'sinin atıflarda bulunması, bu alt temanın önemini vurgulamaktadır. Bu temayı destekleyen bazı görüşler aşağıda paylaşılmaktadır.

Öğrenci 4: "Arkadaşlarımla bir şeyler yaparken daha iyi hissediyorum ama bazen dışlandığımı hissediyorum."

Veli 6: "Çocuğum arkadaş çevresinde biraz mesafeli ama en yakın arkadaşlarıyla çok güçlü bağları var."

Öğretmen 1: "Sınıf içerisinde sosyal bağları güçlü olan öğrenciler, grup çalışmalarında daha başarılı oluyor."

Araştırmanın odak noktasını oluşturan üstün yetenekli öğrencilerin bazıları, sosyal kaygı unsuruna yönelik atıflarıyla (yaklaşık %43, Tablo 3) psikolojik iyi oluşa doğrudan etki eden bir dinamiğe işaret etmektedir. Bu alt temaya diğer katılımcı grupları tarafından yüksek oranda atıfta bulunulmamıştır. Bu konudaki önemli açıklamalara aşağıda yer verilmiştir.

Öğrenci 5: "Arkadaşlarım bazen beni dışlıyor, oyunlarda hep beni eliyorlar."

Veli 4: "Çocuğum başkalarıyla kıyaslanma kaygısı taşıyor ve bu onun sosyal ilişkilerine zarar veriyor."

Yönetici 1: "Bazı öğrenciler, sosyal ortamlarda kendilerini daha az güvenli hissettiklerini ifade ediyor."

Tablo 3'te, duygusal zekâ alt temasına %57'lik bir oranla öğrenci grubunun atıfta bulunduğu görülmektedir. Bu oran, katılımcı öğrencilerin yarısından fazlasının öz-farkındalık, empati ve iletişim becerileri konularında farkındalık taşıdığını göstermektedir. Aşağıda, bu alt temaya ilişkin önemli görüşlere yer verilmiştir.

Öğrenci 7: "Arkadaşlarımla ne hissettiğini anlayabiliyorum ve onları rahatlatmaya çalışıyorum."

Veli 3: "Çocuğum duygusal olarak çok güçlü, çevresindekilere empati yapabiliyor."

Öğretmen 4: "Duygusal zekâsı yüksek olan öğrenciler, akranları ile daha olumlu iletişim kuruyor."

Üstün yetenekli öğrencileri etkileyen sosyal-duygusal faktörler özellikle arkadaşlık ilişkileri ve duygusal zekâ bağlamında ortaya çıkmaktadır. Arkadaşlık ilişkileri alt teması sosyal kaygı alt teması ile karşılaştırıldığında daha fazla vurgulanmıştır ve üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik iyi oluşlarında etkili bir dinamik olarak ortaya çıkmışlardır. Öğrencilerin arkadaşlarıyla sosyal ilişki içinde mutlu hissetmeleri, herhangi bir ortamda arkadaş grubu tarafından kabul görmeleri veya arkadaşları tarafından gruba dâhil edilmemeleri ya da farklı yetenek düzeyindeki akranlarıyla olan mesafeli ya da yakın ilişkileri, bu öğrenci grubunun sosyal-duygusal yönden etkilenmesinde rol oynamaktadır. Bu durum, katılımcı gruplarının yorumlarından hareketle, onların psikolojik durumlarını olumlu ya da olumsuz yönde etkilemektedir. Fakat sosyal kaygı kapsamında değerlendirilebilecek bu alt temaya katılımcı grupları tarafından yüksek oranda atıflarda bulunulmamıştır. Öte yandan, analizler, üstün yetenekli öğrencilerin duygusal zekâlarına yönelik farkındalıklarının olduğunu göstermektedir. Üstün yetenekli öğrencilerin bu farkındalıkları sayesinde akran ilişkilerinde daha sağlıklı iletişim ve arkadaşlık ilişkileri oluşturdıklarına işaret etmektedir.

Aile Dinamiklerine İlişkin Bulgular

Tablo 4'te, araştırmada elde edilen analiz bulguları aile dinamikleri doğrultusunda alt temalar şeklinde sunulmaktadır.

Tablo 4*Aile dinamikleri için alt temalar ve atıflarda bulunan katılımcı sayıları ve yüzdeleri*

Tema	Alt temalar	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici	
		f	%	f	%	f	%	f	%
Aile dinamikleri	Aile ilgisi	6	85.71	3	42.86	7	87.5	2	66.67
	Aile desteği	5	71.43	2	28.57	6	75	2	66.67
	Aile içi iletişim	4	57.14	3	42.86	5	62.5	1	33.33

Tablo 4, aile ilgisinin üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik iyi oluşları üzerinde ve aynı zamanda akademik başarılarında etkili bir faktör olduğunu, öğrencilerin yaklaşık %86'sı ve velilerin %88'inin bu alt temayı görüşmelerde vurgulamasıyla ciddi bir oran olarak göstermiştir. Doğrudan bu etkiye işaret eden görüşler hem öğrenci hem veli hem de öğretmen gözünden aşağıdaki gibi belirtilmiştir.

Öğrenci 3: "Ailemle zaman geçirmek beni çok mutlu ediyor, onlarla film izlerken rahatlıyorum."

Veli 5: "Çocuğumla vakit geçirmek onun psikolojik iyi oluşuna büyük katkı sağlıyor."

Öğretmen 2: "Ailelerin çocuklarına gösterdiği ilgi, onların okul performansına yansıyor."

Gerçekleştirilen mülakatlarda velilerin birçoğunun çocuklarına verdiği destek, %75'lik bir oran ile Tablo 4'te görülmektedir. Tablo 4'te görülen 5 öğrencinin aile desteğine atıfta bulunması da bu durumu ispatlar niteliktedir. Bu konudaki bazı görüşler şu şekildedir.

Öğrenci 4: "Annemle babam her zaman yanımda, bana destek oluyorlar."

Veli 1: "Çocuğum bir sorun yaşadığında ona her türlü desteği sağlamaya çalışıyoruz."

Yönetici 2: "Ailelerin verdiği destek, çocukların akademik ve sosyal becerilerini güçlendiriyor."

Tablo 4'te, öğrencilerin yaklaşık %57'si ve velilerin yaklaşık %63'ü aile içi iletişime en çok atıfta bulunan iki gruptur. Aile dinamikleri ana teması kapsamında, aile içi iletişimin üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik iyi oluşları üzerindeki olumlu etkisini aşağıdaki görüşler destekler niteliktedir:

Öğrenci 7: "Annemle günümde yaşadığım her şeyi konuşurum, bu beni rahatlatır."

Veli 3: "Çocuğumuzla açık bir iletişim kurmaya çalışıyoruz, bu ona çok iyi geliyor."

Öğretmen 6: "Aile içi iletişim güçlü olan öğrenciler, sınıfta daha rahat ve güvenli davranıyor."

Bulgular, aile dinamiklerinin üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik iyi oluşları üzerinde etkili bir unsur olduğunu göstermektedir. Katılımcı gruplarının aile ilgisi alt temasına ilişkin vurgulamaları, aile ilgisinin iyi oluş üzerinde oldukça olumlu etkiler yarattığını göstermektedir. Ebeveynler tarafından gösterilen ilgi, birlikte geçirilen zaman, yapılan aktiviteler ve sağlanan motivasyon, öğrencilerin iyi hissetmelerine ve bunun sonucunda eğitim ortamlarında daha sağlıklı bir süreç olanak sağlamaktadır. Veli çalışma grubu baz alındığında, çoğunlukla çocukların taleplerinin neredeyse tamamen karşılanması ve yeterli imkânların sağlanması vurgulanmaktadır. Bu destek, üstün yetenekli öğrencilerin sosyal, akademik ve psikolojik durumlarına olumlu etki etmektedir. Ayrıca aile içi iletişim açısından öğrencilerin ebeveynleriyle olan yakın ilişkisi, paylaşımcı yaklaşımları ve sağlıklı iletişim süreçleri de öğrencilerin psikolojik iyi oluşuna destek olmaktadır.

Akran İlişkilerine İlişkin Bulgular

Tablo 5'te, araştırmada elde edilen analiz bulguları akran ilişkileri bağlamında alt temalar şeklinde sunulmaktadır.

Tablo 5

Akran ilişkileri için alt temalar ve atıflarda bulunan katılımcı sayıları ve yüzdeleri

Tema	Alt temalar	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici	
		f	%	f	%	f	%	f	%
Akran ilişkileri	Pozitif akran ilişkileri	5	71.43	4	57.14	6	75	2	66.67
	Akran zorbalığı	4	57.14	2	28.57	3	37.5	1	33.33
	Gruplara dâhil olma	3	42.86	3	42.86	4	50	1	33.33

Tablo 5'te görüldüğü üzere, mülakatlarda akran ilişkilerinin alt temalarından biri olan pozitif akran ilişkilerine ilişkin öğrencilerin yaklaşık %71'i, öğretmenlerin yaklaşık %57'si, velilerin %75'i ve yöneticilerin yaklaşık %67'si atıfta bulunmuştur. Farklı çalışma gruplarının genelinin en çok atıfta bulunduğu alt tema bu olmuştur. Bazı katılımcılar görüşlerini aşağıdaki gibi belirtmiştir:

Öğrenci 6: "Arkadaşarımla projeler yapmak beni mutlu ediyor, birlikte daha güçlü hissediyorum."

Veli 2: *"Çocuğumun akranlarıyla güçlü bir bağı var, onlarla birlikteyken daha mutlu."*

Öğretmen 4: *"Akran ilişkileri olumlu olan öğrenciler, grup çalışmalarında daha verimli oluyor."*

Tablo 5'teki veriler sonucunda, öğrencilerin yaklaşık %57'si akran zorbalığına atıfta bulunmuş ve psikolojik iyi oluş üzerinde oldukça önemli bir etkiye sahip olan bu duruma yönelik iki önemli görüş aşağıda paylaşılmıştır:

Öğrenci 5: *"Arkadaşlarım bazen beni dışlıyor, bu da beni üzüyor."*

Yönetici 3: *"Zorbalık vakalarını ciddiye alıyoruz ve öğrencilerle bire bir ilgileniyoruz."*

Tablo 5'te, gruplara dahil olma alt temasına öğrencilerin ve öğretmenlerin yaklaşık %43'ü, velilerin ise yarısı atıfta bulunmuştur. Çalışma gruplarının bu duruma atıfta bulunması, sosyal dışlanmışlık probleminin üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik iyi oluşları üzerinde etken bir rol oynadığına işaret etmektedir. Bu duruma dair bazı görüşler aşağıda ifade edilmiştir:

Öğrenci 3: *"Beni oyunlara dâhil ettiklerinde kendimi iyi hissediyorum."*

Veli 7: *"Çocuğum arkadaş gruplarına katılmakta zorlanabiliyor ama bir kez dâhil olduğunda mutlu oluyor."*

Öğretmen 1: *"Bazı öğrenciler grup etkinliklerinde daha dışarıda kalabiliyor, bu da özgüvenlerini etkiliyor."*

Akran ilişkilerinin üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik iyi oluşlarına olan etkisi de önemli rol oynamaktadır. Akran ilişkilerinin ortak çalışmalar yapmak ve birlikte zaman geçirmek gibi olumlu olduğu durumlarda öğrencilerin psikolojik kondisyonları da olumlu bir şekilde etkilenmektedir. Bu öğrencilerin arkadaşlık kurma ve sürdürme yetenekleri, özellikle sosyal çevrelerinde ne kadar iyi hissettikleri ile doğrudan ilişkilidir. Bununla birlikte, akran zorbalığı ve dışlanma gibi olumsuz deneyimler, öğrencilerin sosyal kaygıya ve özgüven eksikliğine yol açarak psikolojik iyi oluşlarına zarar verebilmektedir. Yüksek empati ve duygusal zekaya sahip bu öğrenciler, zaman zaman sosyal ilişkilerde zorlanmakta ve bu durum, onların kaygı seviyelerini artırmaktadır. Akran ilişkileri, bu bağlamda hem olumlu hem de olumsuz yönde etkiye sahip bir tema olarak ortaya çıkmaktadır.

Eğitim Ortamına İlişkin Bulgular

Tablo 6'da, araştırmada elde edilen analiz bulguları eğitim ortamı bağlamında alt temalar şeklinde sunulmaktadır.

Tablo 6

Eğitim ortamı için alt temalar ve atıflarda bulunan katılımcı sayıları ve yüzdeleri

Tema	Alt temalar	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici	
		f	%	f	%	f	%	f	%
Eğitim ortamı	Ders materyalleri	4	57.14	4	57.14	5	62.5	2	66.67
	Fiziksel ortam	3	42.86	3	42.86	3	37.5	2	66.67
	Teknolojik imkânlar	5	71.43	3	42.86	6	75	1	33.33

Tablo 6'da görüldüğü üzere, mülakatlarda ders materyallerine ilişkin öğrencilerin %57'si, öğretmenlerin %57'si, velilerin %63'ü ve yöneticilerin ise %67'si atıflarda bulunmuştur. Bu durum, üstün yetenekli öğrencilerin eğitim süreçlerinin psikolojik iyi oluşları üzerinde önemli bir faktör olduğuna işaret etmektedir. Bu alt temayı destekleyen görüşler aşağıda belirtilmektedir:

Öğrenci 2: "*BİLSEM'de farklı materyallerle çalışmak beni mutlu ediyor.*"

Veli 1: "*BİLSEM'deki materyaller çocuğumun ilgisini çekiyor, bu da öğrenmesine katkı sağlıyor.*"

Öğretmen 5: "*Farklı materyallerin kullanıldığı dersler, öğrencilerin dikkatini çekiyor.*"

Tablo 6'da üstün yetenekli öğrencilerin eğitim ortamlarındaki fiziksel koşullar üzerine ortalama düzeyde atıfta bulunulmuştur. Fiziksel ortamın etkili bir dinamik olduğuna yönelik bazı görüşler aşağıda belirtilmiştir:

Öğrenci 4: "*BİLSEM'deki geniş sınıflar ve düzen beni mutlu ediyor, daha rahat çalışabiliyorum.*"

Veli 3: "*Çocuğumun eğitim aldığı ortam fiziksel olarak da iyi olmalı, bu da onun rahat etmesini sağlıyor.*"

Yönetici 2: "*Fiziksel ortamın eğitim sürecindeki rolünü önemsiyoruz, öğrencilerin rahat etmesi başarılarına yansıyor.*"

Teknolojik imkânlarla yönelik atıflar, başlıca öğrencilerin yaklaşık %71'i ve velilerin %75'i tarafından gelmiştir. Bu alt temaya yönelik paylaşımlardan bazıları aşağıda belirtilmiştir:

Öğrenci 6: *"Bilgisayarlarla yapılan dersler çok hoşuma gidiyor, yeni şeyler öğreniyorum."*

Veli 2: *"Teknolojik imkânlar sayesinde çocuğum kendini geliştirme fırsatı buluyor."*

Eğitim ortamında eğitim materyallerinin zenginliği önemli bir unsur olarak görülmektedir. Katılımcı gruplarının geneli, ders materyali zenginliğinin üstün yetenekli öğrencilerin öğrenim süreçlerinde ve psikolojik iyi oluşlarında olumlu etkiye sahip olduğunu vurgulamaktadır. Fiziksel ortamın zenginliği ve teknolojik imkânların fazlalığı, öğrencilerin öğrenme süreçlerine olumlu bir şekilde yansımaktadır. Bu durum, onların psikolojik iyi oluşlarına da olumlu yönde etki etmektedir. Ayrıca, öğrencilerin eğitim ortamında kendilerini rahat hissetmeleri, akademik yönden pozitif etki yaratırken psikolojik sağlıklarını da olumlu yönde etkilemektedir. Bu durum, motivasyon artışıyla birlikte öğrencilerin aktif katılımlarını artırmalarına da yardımcı olmaktadır. Bu noktada, üstün yetenekli öğrencilerin BİLSEM'deki eğitim süreçleri, atıflardan hareketle, üstün yetenekli öğrencilerin eğitim ortamlarına yönelik alışkanlıklarında önemli bir unsur olarak ayrıca ortaya çıkmaktadır.

Toplumsal Beklentiler

Tablo 7'de, toplumsal beklentilere ilişkin analiz bulguları alt temalar çerçevesinde yapılandırılmıştır.

Tablo 7

Toplumsal beklentiler için alt temalar ve atıflarda bulunan katılımcı sayıları ve yüzdeleri

Tema	Alt temalar	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici	
		f	%	f	%	f	%	f	%
Toplumsal beklentiler	Mükemmeliyetçilik	4	57.14	3	42.86	6	75	2	66.67
	Başarı baskısı	5	71.43	2	28.57	5	62.5	1	33.33
	Toplumsal ön yargılar	3	42.86	3	42.86	4	50	2	66.67

Tablo7'ye göre mülakatlarda mükemmeliyetçiliğe ilişkin öğrencilerin yaklaşık %57'si, öğretmenlerin yaklaşık %43'ü, velilerin %75'i ve yöneticilerin yaklaşık %67'si

atıfta bulunmuştur. Farklı çalışma gruplarından bazı katılımcılar görüşlerini aşağıdaki gibi belirtmiştir:

Öğrenci 7: *"Her zaman en iyi olmak istiyorum, başarısız olunca çok kötü hissediyorum."*

Veli 5: *"Çocuğum kendini hep mükemmel olmaya zorluyor, bu da onu strese sokuyor."*

Yönetici 3: *"Toplumda mükemmeliyetçilik baskısı öğrencilerde büyük bir stres kaynağı oluyor."*

Tablo 7, mülakatlarda başarı baskısına ilişkin öğrencilerin yaklaşık %71'i, öğretmenlerin yaklaşık %29'u, velilerin %63'ü ve yöneticilerin ise yaklaşık %33'ü atıfta bulunduğunu göstermektedir. Farklı çalışma gruplarından bazı katılımcılar görüşlerini aşağıdaki gibi belirtmiştir:

Öğrenci 5: *"Sürekli başarılı olmak zorunda hissetmek beni yoruyor."*

Veli 2: *"Çocuğumun her alanda en iyi olması gerektiğini düşünmek ona baskı yaratıyor."*

Öğretmen 1: *"Başarı baskısı altında olan öğrenciler, uzun vadede bu baskıya dayanamıyor."*

Tablo 7'deki gibi, mülakatlarda toplumsal ön yargılara ilişkin öğrencilerin ve öğretmenlerin yaklaşık %43'ü, velilerin %50'si ve yöneticilerin ise yaklaşık %67'si atıfta bulunmuştur. Farklı çalışma gruplarından bazı katılımcılar görüşlerini aşağıdaki gibi belirtmiştir:

Öğrenci 4: *"Üstün yetenekli olduğum için hep farklı görülüyorum, bu bazen rahatsız edici."*

Veli 7: *"Çocuğum üstün yetenekli olduğu için toplumsal olarak farklı beklentilerle karşılaşılıyor."*

Öğretmen 3: *"Toplum, üstün yetenekli öğrencilerden her alanda mükemmel olmasını bekliyor."*

Toplumsal beklentiler, üstün yetenekli öğrenciler üzerinde önemli bir stres kaynağı olabilmektedir. Mükemmeliyetçilik hem üstün yetenekli öğrenciler hem veliler hem de toplum tarafından sıklıkla göz önünde bulundurulmaktadır ve bu tutum ve beklentiler, üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik anlamda olumsuz etkilenmelerine neden olmaktadır. Aile ve toplumun bu öğrenciler üzerindeki

yüksek beklentileri ve tanımlamaları, mükemmeliyetçilik eğilimlerini ve başarı baskısını artırmaktadır. Bu tür baskıların en belirgin sonuçlarından biri, öğrencilerin kendilerini sürekli yeterli ve başarılı hissetme çabası içinde olmalarına yol açmakta ve bu da stres ve kaygı düzeylerinin artmasına neden olmaktadır. Burada, üstün yetenekli öğrencilerin karakteristik özellikleri de mükemmeliyetçilik konusunda rol oynamaktadır. Sürekli başarılı olma isteği, aile ve toplum tarafından gelen yüksek beklentilerle birlikte üstün yetenekli öğrenciler üzerinde baskı oluşturmaktadır.

Müdahale ve Destek Hizmetleri

Tablo 8’de araştırmada elde edilen analiz bulgularından hareketle oluşturulan müdahale ve destek hizmetleri temasının alt temalarına yer verilmektedir.

Tablo 8

Müdahale ve destek hizmetleri için alt temalar ve atıflarda bulunan katılımcı sayıları ve yüzdeleri

Tema	Alt temalar	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici	
		f	%	f	%	f	%	f	%
Müdahale ve destek hizmetleri	Psikolojik danışmanlık	5	71.43	4	57.14	6	75	3	100
	Akademik destek	4	57.14	3	42.86	5	62.5	2	66.67
	Sosyal destek	3	42.86	3	42.86	4	50	2	66.67

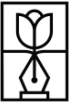
Tablo 8’de görüldüğü gibi, mülakatlarda psikolojik danışmanlık hizmetlerine ilişkin öğrencilerin yaklaşık %71’i, öğretmenlerin yaklaşık %57’si, velilerin %75’i ve yöneticilerin tamamı atıfta bulunmuştur. Yönetici grubunun tamamının psikolojik danışmanlık hizmetlerini vurgulaması, kurum bazında bu hizmetin ihtiyacına işaret edebilir. Bazı katılımcılar aşağıdaki gibi paylaşımlarda bulunmuştur:

Öğrenci 6: "*Rehberlik öğretmeniyle konuşmak bana çok iyi geliyor, sorunlarımı onunla paylaşılabiliyorum.*"

Veli 4: "*Çocuğuma psikolojik destek sunulması onun için büyük bir fark yaratıyor.*"

Yönetici 1: "*Psikolojik danışmanlık hizmetleri, üstün yetenekli öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarını karşılamada kritik bir rol oynuyor.*"

Tablo 8’de, mülakatlarda akademik desteğe dikkat çekenlerin oranları; öğrencilerin yaklaşık %57’si, öğretmenlerin yaklaşık %43’ü, velilerin yaklaşık %63’ü ve yöneticilerin ise yaklaşık %67’sidir. Bu noktadaki bazı görüşler şöyledir:

Öğrenci 3: *"Derslerde zorlandığımda öğretmenimden destek almak beni rahatlatıyor."*

Veli 6: *"Çocuğuma akademik destek sunulması, onun başarısına katkı sağlıyor."*

Öğretmen 2: *"Ek akademik destek, öğrencilerin kendilerini geliştirmeleri için önemli bir imkân sağlıyor."*

Tablo 8'deki verilere göre mülakatlarda sosyal desteğe ilişkin öğrencilerin ve öğretmenlerin yaklaşık %43'ü, velilerin %50'si ve yöneticilerin ise yaklaşık %67'si atıfta bulunmuştur. Katılımcılardan bazıları görüşlerini aşağıdaki gibi belirtmiştir:

Öğrenci 5: *"Arkadaşlarımla rehberlik derslerinde konuşmak, sorunlarımı paylaşmak çok iyi hissettiriyor."*

Veli 1: *"Çocuğuma sosyal destek sağlandığında kendine olan güveni artıyor."*

Yönetici 3: *"Sosyal destek hizmetleri, öğrencilerin sosyal becerilerini geliştirmede etkili oluyor."*

Müdahale ve destek hizmetlerinde yer alan alt temalara yapılan atıflardan hareketle destek hizmetlerinin, üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik iyi oluşları üzerindeki etkisinin oldukça belirgin olduğu görülmektedir. Özellikle psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin sağlanması, bu öğrencilerin sosyal-duygusal becerilerinin gelişmesine ve potansiyellerini daha etkili bir şekilde kullanmalarına yardımcı olacağı düşüncesi, tüm araştırma grubu katılımcıları tarafından ihtiyaç dâhilinde bir durum olarak ifade edilmiştir. Psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri neticesinde üstün yetenekli öğrenciler, sorunlarıyla daha sağlıklı başa çıkmakta ve psikolojik anlamda daha rahat hissetmektedir. Bunun yanında akademik ve sosyal destek unsurları ile üstün yetenekli öğrencilerin akademik ve iletişim becerileri iyi ilerlemekte; bu olumlu durum, psikolojik iyi oluşlarına da katkı sağlamaktadır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

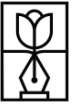
Bulgular, literatür ile kimi yönlerden benzerlikler göstererek üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik iyi oluşlarını etkileyen faktörler hakkında anlamlı ilişkiler kurulmasına olanak sağlamıştır. Araştırmanın ana temalarını oluşturan kişilik özellikleri, sosyal-duygusal faktörler, akran ilişkileri, aile dinamikleri, eğitim ortamı, toplumsal beklentiler ve müdahale ve destek hizmetleri gibi faktörlerin, üstün

yetenekli öğrencilerin psikolojik iyi oluşlarında farklı yönlerle etken rol sahibi olduğu görülmüştür.

Araştırmadaki bulgular, üstün yetenekli öğrencilerin kişilik özelliklerinin, onların psikolojik iyi oluşlarında olumlu etki ettiğini göstermiştir. Kişilik özellikleri dâhilinde üstün yetenekli öğrencilerin bağımsızlık, liderlik, psikolojik dayanıklılık ve motivasyon gibi yönlerden güçlü olması durumunda psikolojik iyi oluşlarının iyi bir düzeyde olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde benzer sonuçlara ulaşmak mümkündür. Duygusal dayanıklılık üzerine yapılan bir çalışmada, üstün yetenekli öğrencilerin genel öğrencilere kıyasla daha yüksek düzeyde üstün yetenek, sosyal yeterlilik ve zihinsel refah algıladığı sonucuna varılmıştır (Jung, 2024). Öte yandan, Kaymakçı ve Gürel-Tonbul'a (2024) göre ise; birincil olarak üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik sağlamlık düzeyinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma bulgularına baktığımızda ise, üstün yetenekli öğrencilerin karakteristik özelliklerinin onların sorun çözme, ilişki kurma, başarı elde etme kabiliyetlerinin sonucunda psikolojik olarak iyi hissettiği söylenebilir. Ancak, başarı odaklılığın aşırıya kaçmasının stres, kaygı ve tükenmişlik gibi olumsuz psikolojik sonuçlara yol açabileceği ve burada dengeli bir ilişkinin olması gerektiği unutulmamalıdır. Literatürde buna işaret eden çalışmalar mevcuttur. Özellikle yüksek beklenti ve sosyal baskıların, üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik kırılganlık yaşamalarına neden olabileceği belirtilmiştir (Baker, 1995; Bartell ve Reynolds, 1986; Chan, 2003). Özel yetenekli ergenlerin akranlarına nazaran çevresel uyaranlara daha güçlü, derin ve kalıcı tepkiler verdikleri ve bu durumun depresyonun uzun vadeli etkilerini daha şiddetli hâle getirebileceği belirtilmiştir (Jackson ve Peterson, 2003). Ayrıca, özel yetenekli bireylerin depresyon belirtilerini gizleyebilecekleri ve bu nedenle ruhsal sağlık sorunlarının fark edilmesinin zorlaşabileceği de öne sürülmektedir (Mueller ve Winsor, 2018). Aykutlu ve arkadaşlarının (2024) çalışmasına göre, üstün yetenekli çocukların strese karşı daha savunmasız ve başa çıkma becerilerinin daha az olabileceği belirtilmiştir.

Araştırma bulguları, üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik iyi oluşlarında sosyal-duygusal faktörlerin farklı açılardan etki ettiğini göstermiştir. Akran ilişkileri ve sosyal kaygı gibi dinamikler, onları kimi zaman olumsuz etkilemektedir; fakat duygusal zekâ ve dayanıklılıkları, onların bu tip sorunlarla mücadele etmesinde destek sağlamaktadır. Bununla birlikte, sosyal izolasyon ve yüksek beklentilerin yarattığı baskının, üstün yetenekli bireylerin psikolojik iyi oluşu üzerinde olumsuz bir etki oluşturacağı sonucuna ulaşılmıştır. Literatüre baktığımızda, Kuznetsova ve arkadaşları (2024), üstün yetenekli bireylerin sosyal destek ve öz-yeterlik gibi duygusal faktörlerle yüksek performans gösterdiğini vurgulamıştır. Üstün yetenekli

bireylerin sosyal izolasyon ve stresle daha fazla karşılaştıklarını, ancak psikolojik sağlık seviyelerinin bu zorluklarla başa çıkmada önemli bir rol oynadığını bulmuştur. Sosyal uyum sorunlarının, bu bireylerin duygusal sağlığı üzerinde ciddi etkiler yaratabileceği belirtilmiştir (Alabbasi vd., 2021). Araştırma bulgularımız buna paralel sonuçlar sunmaktadır. Özellikle akran ilişkileri ve iletişimde yaşadıkları aksaklıklar veya problemler, üstün yetenekli öğrencileri hem sosyal hem de psikolojik anlamda olumsuz etkilemektedir. Fakat yukarıda da belirtildiği üzere, kişisel özellikleri ve yetenekleri bu zorluklar üzerinde onların mücadele etmelerine yardımcı olmaktadır. Ancak, bazı çalışmalar üstün yetenekli ergenlerin sosyal ve duygusal sorunlar yaşadığını ve bunun içe kapanıklık, uyum problemleri ve depresyon riskini artırabileceğini göstermektedir (Chan, 2003; Cığerci, 2006; James vd., 1994; Kline ve Short, 1991; Silverman, 1993). Bu bulgular, üstün yetenekli bireylerin sosyal ilişkilerde zorluk yaşama ihtimalinin, psikolojik iyi oluşları üzerinde düşündüğümüzden daha büyük bir etki yaratabileceğini göstermektedir.

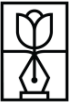
Araştırma bulguları, üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik iyi oluşlarında potansiyellerini açığa çıkarmanın ve başarı elde etmenin psikolojik iyi oluşlarındaki önemine işaret etmiştir. Yapılan bir araştırmada, üstün yetenekli öğrencilerin akademik başarı ortalaması arttığında duygusal ve psikolojik iyi oluşlarının da arttığı sonucuna ulaşılmıştır (Söner vd., 2024). Bu bağlamda, arkadaş, aile ve toplum ilişkilerinin etken rol oynadığı vurgulanmıştır. Özellikle, aile içindeki sağlıklı iletişim süreçleri ve ebeveynlerin çocuklarına gösterdikleri ilgi ve pozitif arkadaşlık ilişkilerinin, üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik iyi oluşlarında önemli rol oynadığı sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde, üstün yetenekli bireylerin doğal yeteneklerinin sistematik becerilere dönüştürülmesi sürecinde çevresel faktörlerin önemli bir rol oynadığı belirtilmiştir. Eğitim, aile desteği ve toplumsal etkileşim, bu bireylerin yeteneklerini en üst düzeye çıkarmalarına yardımcı olmaktadır (Gagné, 2004). Neihart'ın (1999) yaptığı bir çalışmada, üstün yetenekli bireylerin sosyal uyum sorunlarının çoğunlukla kişilik özellikleri, aile desteği ve eğitim ortamları gibi faktörlerle ilişkilendirildiğini vurgulamıştır. Bu bireylerin, psikolojik sağlıklarının karakter özellikleri (özellikle öz-farkındalık, empati ve stresle başa çıkma) ile desteklendiğine ulaşılmıştır. Aynı zamanda, akademik öz-yeterlik, sosyal öz-yeterlik, duygusal öz-yeterlik, aileden, arkadaşlardan ve öğretmenlerden algılanan sosyal desteğin, üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik sağlıkları üzerindeki yordayıcı gücünün araştırıldığı bir çalışmada ise, akademik öz-yeterlik, sosyal öz-yeterlik, duygusal öz-yeterlik, aileden, arkadaşlardan ve öğretmenlerden algılanan sosyal desteğin üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik sağlıklarını belirlemede önemli bir rol oynadığını göstermiştir (Yıldırım ve Kılıçaslan-Çelikkol, 2024). Özsoy (2014),

üstün yetenekli bireylerin toplumda farklı algılandığını ve bu algıların bireylerin sosyal uyum süreçlerini etkilediğini belirtmiştir. Son olarak, Kaymakçı ve Gürel-Tonbul'un (2024) gerçekleştirdikleri çalışmada, aile desteği, arkadaş çevresi, toplumsal ilişkiler ile üstün yetenekli bireylerin psikolojik dayanıklılığı arasında pozitif bir ilişki bulunduğu belirtilmiştir. Bu bulgular, araştırmanın sosyal destek mekanizmalarının üstün yetenekli bireylerin gelişimindeki kritik rolünü vurgulayan sonuçlarıyla uyumludur.

Üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerine yaklaşımları, çalışma grupları tarafından gerek duyulan bir hizmet olarak vurgulanmıştır. Öğrencilerin gerek sosyal ve psikolojik gerekse akademik yönden bu hizmetlere olan ihtiyaçları katılımcı grupları tarafından önemli bir husus olarak görülmüştür. Literatürdeki bazı araştırmalar, bu sonucu destekler niteliktedir. Üstün yetenekli çocukların ruhsal sağlık açısından risk altında oldukları ve biyopsikososyal açıdan sağlıklı yetişkinler olabilmeleri için bu durumun erken yaşlarda tespit edilmesinin, üstün yetenekli çocukların geleceği açısından önemli olduğu düşünülmektedir (Eren vd., 2018). Gordana ve arkadaşlarına (2013) göre üstün yetenekli öğrencilerin özellikle benlik saygısı, sosyal uyum ve sağlıklı ilişkiler geliştirme konusunda rehberliğe ihtiyaç duymaktadırlar. Bu grubun, yüksek beklentilerle başa çıkmalarına ve duygusal dengesizliklerini yönetmelerine yardımcı olacak desteklerin sağlanması gerektiğini de belirtmişlerdir. Üstün yetenekli çocuklarının psikolojik danışmanlık ve rehberlik ihtiyaçları hakkında ebeveyn görüşlerinin incelendiği bir araştırmada ise, ebeveynler, çocukluk çağlarında daha çok kişisel rehberlik ihtiyaçlarına, ergenlik döneminde ise akademik danışmanlığa daha çok ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir (Altun ve Yazıcı, 2018b).

Eğitimin niteliği ve eğitim ortamı, üstün yetenekli öğrencilerin akademik başarıları kadar psikolojik iyi oluşlarında da etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde ettikleri başarı, onların iyi ve tatminkâr hissetmelerine yardımcı olmaktadır. Bu nedenle nitelikli eğitim ve kaliteli eğitim ortamının önemi hem bu araştırmada hem de literatürde vurgulanmıştır. Ünsal ve arkadaşları (2019) çalışmalarında, velilerin üstün yetenekli öğrenciler için bilim ve sanat merkezlerinden liderlik, düşünme becerileri ve bilimsel disiplin geliştirme gibi yüksek beklentileri olduğu, ancak bu beklentilerin yalnızca orta düzeyde karşılanabildiğini vurgulamışlardır. Bu durum, çalışmanın eğitim politikalarının düzenlenmesi ve bireyselleştirilmiş eğitim ihtiyacı bulgusunu desteklemektedir. Üstün yetenekli bireylerin akademik başarılarını etkileyen faktörler de literatürde geniş bir şekilde ele alınmıştır. Bu bireylerin akademik başarılarını artırmak için farklılaştırılmış eğitim programlarına ihtiyaç duydukları belirtilmektedir (Gagné, 2004; Renzulli, 2021). Çalışmamız, bu önerilerle

uyumlu olarak, üstün yetenekli bireylerin yalnızca akademik ihtiyaçlarını karşılamaya değil, aynı zamanda onların psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını da ele alan bütüncül bir yaklaşımın gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, Pemik ve Levent (2019) çalışmalarında, mevcut eğitim sistemindeki eksikliklerin bu bireylerin potansiyelini sınırlayabileceğine işaret etmektedir. Bu çalışma da bireyselleştirilmiş ve zenginleştirilmiş müfredatların uygulanması gerektiğini vurgulamaktadır.

Bu çalışmanın, sınırlı sayıdaki çalışma grubu ile (n=25) gerçekleştirilmesi ve sadece bir kurum kapsamında yürütülmüş olması, bulguların benzer bağlamlara ne derece aktarılabilir olduğu konusunda bir sınırlılık teşkil etmektedir. Ayrıca, araştırmanın durum çalışmalarındaki çeşitli veri kaynaklarından yalnızca mülakat veri kaynağının kullanılması, veri çeşitliliği açısından bir sınırlılık oluşturmaktadır. Gelecekteki araştırmaların farklı bölgelerden ve daha geniş katılımcı gruplarıyla yapılması ve farklı veri kaynaklarının kullanılması, elde edilen sonuçların geçerliliğini ve güvenilirliğini artırabilir.

Bu araştırmanın sonuçlarına göre bazı öneriler sunmak mümkündür. Üstün yetenekli öğrencilerin deneyimledikleri psikolojik süreçlerinin ve psikolojik iyi oluşlarının iyileştirilmesi amacıyla bu çalışmadaki bulgular, bize genel bir perspektif sunabilir. Bulgular ışığında, üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik iyi oluş yönünden desteklenmesine yönelik olarak psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri artırılabilir ve bireysel ve grup düzeyindeki hizmetlerle üstün yetenekli öğrenciler, psikolojik yönden deneyimledikleri kimi zorlayıcı süreçlerle bilinçli bir şekilde baş edebilirler. Öte yandan, öğrenciler üzerinde önemli bir etkiye sahip olan veliler, çocuklarına yönelik yaklaşımları, çocuklarının psikolojik süreçleri hakkında farkındalıkları, veya beklenti ve benzeri dinamikler üzerindeki bakış açıları gibi konular üzerine eğitim, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, çeşitli atölye çalışmaları, seminerler veya bilgilendirme materyalleri gibi akademik ve sosyal destek süreçleri ile ebeveynler olarak bilinç düzeylerini yükseltebilir ve çocuklarının psikolojik iyi oluşlarına olumlu katkı sunabilirler. Ayrıca, öğretmenlerin de üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik iyi oluşu üzerindeki etken rolleri göz önüne alınarak, öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik iyi oluş süreçlerine odaklı yetkinlik ve farkındalıklarının artırılmasına yönelik eğitimlerin verilmesi; rehberlik becerilerinin geliştirilmesi, ve öğretmenler olarak süreç içindeki gözlem, fikir ve düşüncelerinin değerlendirilmesi, üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik iyi oluş süreçlerinin daha sağlıklı ilerlemesine yardımcı olabilir. Bu öneriler, üstün yetenekli öğrenci grubunun psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olabilir ve psikolojik anlamda daha iyi koşullarda gelişimlerini sürdürmelerine destek

sağlayabilir. Son olarak, bu çalışmadaki bulgular, sonuçlar ve öneriler, eğitimcilerin, araştırmacıların ve diğer paydaşların uygulama ve çalışmalarına ve gelecekteki bilimsel araştırmalarına önemli bir kaynak oluşturabilir.

Etik Beyan

"Üstün Yetenekli Öğrencilerin Psikolojik İyi Oluşlarını Etkileyen Faktörler" başlıklı makale, 12-17 Kasım 2024 tarihli II. Uluslararası ESEP Eğitim Bilimleri ve Etkili Uygulamalar Kongresi'nde sözlü olarak sunulan ancak tam metni yayımlanmayan "Üstün Yetenekli Öğrencilerin Psikolojik İyi Oluşlarını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi" başlıklı bildirinin içeriği geliştirilerek üretilmiş hâlidir. Bu araştırmanın bütün aşamalarında (hazırlık, literatür taraması, veri toplama, veri analizi, sunum) bilimsel etik, ilke ve kurallara uygun davrandığımızı; bu çalışma kapsamında yararlanılan eserlerin tamamına kaynakçada yer verdiğimiz; verileri kullanırken veriler üzerinde bir değişiklik yapmadığımızı; araştırmanın intihal içermediğini; [Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi](#) ile [Yayın Etiği Komitesi \(COPE\) İlkelerinin](#) tüm şartlarını ve koşullarını kabul ederek etik görev ve sorumluluklara riayet ettiğimizi; araştırmamızla ilgili burada yazılı olan ifadelerimize aykırı herhangi bir durumun saptanması durumunda ortaya çıkabilecek ahlaki ve hukuki bütün sonuçları kabul edeceğimizi beyan ederiz. Ayrıca *ChatGPT* adlı yapay zekâ uygulamasını makalenin sadece dil düzenleme, çeviri ve akademik üsluba uygunluk kontrollerini yapmak amacıyla yukarıda belirttiğimiz etik yönerge ve ilkelerini takip ederek kullandığımızı beyan ederiz.

Etik Kurul Onayı

"Üstün Yetenekli Öğrencilerin Psikolojik İyi Oluşlarını Etkileyen Faktörler" başlıklı makalenin verileri, İbn Haldun Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Başkanlığı'ndan 23.03.2024 tarih ve E-71395021-050.04-38924 sayılı Etik Kurul Onayı alındıktan sonra toplanmıştır.

Çıkar Çatışması

"Üstün Yetenekli Öğrencilerin Psikolojik İyi Oluşlarını Etkileyen Faktörler" başlıklı makalenin hiçbir şahıs, kurum ve kuruluş ile bir çıkar çatışması bulunmadığı gibi yazarlar arasında da bir çıkar çatışması yoktur.

Yazar Katkı Beyanı

"Üstün Yetenekli Öğrencilerin Psikolojik İyi Oluşlarını Etkileyen Faktörler" başlıklı makalenin yazarları olarak katkı oranlarının aşağıda belirtildiği gibi olduğunu beyan ederiz.

1. Fikir/Kavram (Araştırma için fikir ya da hipotezin oluşturulması)
2. Tasarım/Dizayn (Araştırma sonucuna ulaşmak için yöntemin planlanması)
3. Denetleme/Danışmanlık (Araştırmanın organizasyonu ve seyrinin gözetimi için sorumluluk alınması)
4. Kaynaklar (Araştırma için personel, katılımcı, mekân, finansal kaynak, araç gereç sağlanması)
5. Malzemeler (Araştırma için malzeme temin edilmesi)
6. Veri Toplama/İşleme (Araştırma verisinin toplanması ve verinin işlenmesi)
7. Analiz/Yorum (Verinin analiz edilmesi ve yorumlanması)
8. Literatür Taraması (literatür taraması için sorumluluk alınması)
9. Makale Yazımı (Araştırmanın tümü veya asıl bölümünün yazımı için sorumluluk alınması)
10. Eleştirel İnceleme (Araştırmayı teslim etmeden önce sadece imlâ ve dil bilgisi açısından değil, aynı zamanda entelektüel ve akademik içerik açısından araştırma üzerinde eleştirel inceleme yapılması)

Tablo 10

Yazar katkı beyanı

Katkı veren yazar	Katkı türü	Katkı oranı
Niyazi Cem Ödemiş	1-2-4-5-6-7-8-9-10	%33.33
Abdullah Ortak	1-2-4-5-6-7-8-9-10	%33.33
Volkan Hasan Kaya	1-2-3-4-5-7-8-9-10	%33.33

Destek ve Teşekkür Beyanı

Bu çalışma, TÜBİTAK 2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı kapsamında desteklenmeye değer bulunmuş başvuru numarası "1919B012305315" ve sonuç tarihi 11.10.2024 olan "Üstün Yetenekli Öğrencilerin Psikolojik İyi Oluşlarındaki Etkenlerin İncelenmesi" başlıklı araştırma projesi çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Projemize verdikleri değerli katkılar ve bilimsel çalışmalarının hayata geçirilmesine sağladıkları destek dolayısıyla TÜBİTAK'a içten teşekkürlerimizi arz ederiz.

Kaynakça

- Alabbasi, A. M., A. Ayoub, A. E., & Ziegler, A. (2021). Are gifted students more emotionally intelligent than their non-gifted peers? A meta-analysis. *High Ability Studies*, 32(2), 189-217. <https://doi.org/10.1080/13598139.2020.1770704>
- Afat, N. (2013). Çocuklarda üstün zekânın yordayıcı olarak ebeveyn tutumları. *Hayef Journal Of Education*, 10(1), 155-168.
- Akarsu, Ö. ve Mutlu, B. (2017). Üstün yetenekli çocukları anlamak: Çocukların sosyal ve duygusal sorunları. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 112-116.
- Akbüber, B. A., Erdik, E., Güney, H., Çimşitoğlu, G. ve Akbüber, C. (2019). Bilim ve sanat merkezlerinde özel yetenekli öğrencilerin sorunlarının değerlendirilmesinde bir yöntem önerisi: "Özel yetenekli çocuk çalıştayı". *Journal of Gifted Education and Creativity*, 6(1), 22-39.
- Altun, F. ve Yazıcı, H. (2018a). Üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik danışma yaşantıları: Ölçek uyarlama ve kesitsel tarama çalışması. *Milli Eğitim Dergisi*, 47(1), 173-200.
- Altun, F. ve Yazıcı, H. (2018b). Türkiye'deki üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyaçları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 19(2), 355-378.
- Altun, F. ve Yazıcı, H. (2020). Rehber öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilere sunulan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri ile ilgili görüşleri. *Mavi Atlas*, 8(1), 81-106. <https://doi.org/10.18795/gumusmaviatlas.685650>
- Ayutlu, H. C., Dereli, F., Turan, B., Türk Kurtça, T. ve Dursun, O. B. (2024). Gifted children and psychiatric disorders: Is the risk increased compared with their peers? *Gifted Child Quarterly*, 68(3), 226-237. <https://doi.org/10.1177/00169862241239649>
- Baltacı, Ö. ve Akbulut, Ö. F. (2021). Özel yetenekli öğrencilerin psikolojik danışma ve rehberlik gereksinimleri. Taşkın-Ekici, F. ve Beykal-Orhun, F. (Ed.) *Eğitim bilimleri alanında uluslararası araştırmalar* (s. 207-240) içinde. Eğitim Yayınevi.
- Baker, J. A. (1995). Depression and suicidal ideation among academically gifted adolescents. *Gifted Child Quarterly*, 39(4), 218-223. <https://doi.org/10.1177/001698629503900405>
- Bartell, N. P., & Reynolds, W. M. (1986). Depression and self-esteem in academically gifted and nongifted children: A comparison study. *Journal of School Psychology*, 24(1), 55-61. [https://doi.org/10.1016/0022-4405\(86\)90042-7](https://doi.org/10.1016/0022-4405(86)90042-7)
- Bayri, H. ve Sapancı, A. (2022). Üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeylerinin yordanmasında öz-düzenleme ve psikolojik kırılganlığın rolü. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(84), 1446-1464. <https://doi.org/10.17755/esosder.1067433>
- Chan, D. W. (2003). Assessing adjustment problems of gifted students in Hong Kong: The development of the student adjustment problems inventory. *Gifted Child Quarterly*, 47(2), 107-117. <https://doi.org/10.1177/001698620304700202>

- Çiğerci, Z. Ç. (2006). *Üstün yetenekli olan veya olmayan ergenlerde benlik saygısı, başkalarının algılaması ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Colangelo, N. (2002). Counseling gifted and talented students. *NRC/GT Newsletter (Fall 2002)*. - University of Connecticut, National Research Center on the Gifted and Talented.
- Çelikten, Y. (2017). Üstün yetenekli çocuklar ve BİLSEM. *Turkish Journal of Educational Studies*, 4(3), 87-104.
- Dağlıoğlu, H. E. ve Alemdar, M. (2010). Üstün yetenekli bir çocuğun ebeveyni olmak. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(3), 849-860.
- Davaslıgil, Ü., Uzun, M., Çeki, E., Köse, M. A., Çapkan, N. ve Şirin, M. R. (2004). Üstün yetenekli çocuklar durum tespiti komisyonu ön raporu. T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı.
- Davis, G. A., Rimm, S. B., & Siegle, D. (2011). *Education of the gifted and talented (6th ed.)*. Pearson.
- Demir, R., Tanhan, A., Çiçek, İ., Yerlikaya, İ., Kurt, S. Ç., ve Ünverdi, B. (2021). Yaşam kalitesinin yordayıcıları olarak psikolojik iyi oluş ve yaşam doyumu. *Yaşadıkça Eğitim*, 35(1), 192-206. <https://doi.org/10.33308/26674874.2021351256>
- Doğan, M. (2017). Karakter gücü olarak sabır ve psikolojik iyi oluş ilişkisi. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 5(1), 134-153.
- Elijah, K. (2011). Meeting the guidance and counseling needs of gifted students in school settings. *Journal of School Counseling*, 9(14), 1-19.
- Erdem, Ş. ve Kabasakal, Z. (2015). Psikolojik iyi olma ve yetişkin bağlanma boyutları. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 82-90.
- Eren, F., Ömerelli Çete, A., Avcil, S. ve Baykara, B. (2018). Üstün yetenekli çocuklarda ve ailelerinde duygusal ve davranışsal özellikler. *Archives Of Neuropsychiatry/nöropsikiyatri Arşivi*, 55(2). <https://doi.org/10.5152/npa.2017.12731>
- Gagné, F. (2004). Transforming gifts into talents: The DMGT as a developmental theory. *High Ability Studies*, 15(2), 119-147. <https://doi.org/10.1080/1359813042000314682>
- Gallagher, J. J. (2002). *Society's role in educating gifted students: The role of public policy* (RM02162). National Research Center on the Gifted and Talented, University of Connecticut.
- Gönültaş, O. ve Karataş, Z. (2023). Özel yetenekli ergenlerde psikolojik iyi oluş ile algılanan sosyal yetkinlik arasındaki ilişki. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(2), 516-533. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.1054947>
- Gordana, S., Svetlana, P., Aleksandra, T., & Miftari, S. S. (2013). Psychological aspects of gifted children. *International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education*, 1(2), 129-134.
- Gümüş, M. M., Kaya, A., Gümüş, A., Turan, E., Değerli, H. ve Yüzgüllü Gümüş, Y. (2023). Türkiye'de Bilim Sanat Merkezleri, özellikleri ve sayıları. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 10(102), 3601-3607. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10452512>

- İhlamur, Ş. (2017). *Üstün yetenekli çocuklara sahip ailelerin danışmanlık ihtiyaçlarının saptanması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- Kaya, N. (2013). Üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi ve BİLSEM'ler. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 115-122.
- Kaymakçı, G. ve Gürel-Tonbul, B. (2024). Investigation of psychological resilience in gifted adolescents. *Maarif Mektepleri International Journal of Educational Sciences*, 8(1), 1-25. <https://doi.org/10.46762/mamulebd.1373473>
- Kline, C., & Short, R. (1991). Emotional adjustment of gifted children: A closer look. *Gifted Child Quarterly*, 35(2), 90-95.
- Kuznetsova, E., Liashenko, A., Zhzhikashvili, N., & Arsalidou, M. (2024). Giftedness identification and cognitive, physiological and psychological characteristics of gifted children: A systematic review. *Frontiers in Psychology*, 15. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1411981>
- Jackson, P. S., & Peterson, J. (2003). Depressive disorder in highly gifted adolescents. *Journal of Secondary Gifted Education*, 14(3), 175-186. <https://doi.org/10.4219/jsge-2003-42>
- James, T., Webb, E., Meckstroth, S., & Tolan, O. (1994). *Guiding the gifted child*. Psychology Press.
- Jung K. S. (2024) The relations of social competence and mental well-being by perception of giftedness in gifted students. *High Ability Studies*, 35(2), 107-134 <https://doi.org/10.1080/13598139.2023.2300415>
- Mueller, C. M., & Winsor, P. (2018). The hidden struggles of gifted students: Identifying depression and anxiety. *Journal of Advanced Learning*, 30(2), 115-132.
- Neihart, M. (1999). The impact of giftedness on psychological well-being. *Roeper Review*, 22(1), 10-17.
- Noor, B. (2023). Pressure and perfectionism: A phenomenological study on parents' and teachers' perceptions of the challenges faced by gifted and talented students in self-contained classes. *Frontiers in Education*, 8, 1225623. <https://doi.org/10.3389/feduc.2023.1225623>
- Oğurlu, Ü. ve Yaman, Y. (2010). Üstün zekâli/yetenekli çocuklar ve iletişim. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 213-223.
- Özbay, Y. (2013). *Üstün yetenekli çocuklar ve aileleri*. TC Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayını.
- Özbey-Gökçe, F., Ellibeş-Cerrah, H., & Arpaz-Ünsal, Ş. (2021). The perceptions of the gifted children regarding their friendship relations. *Ankara University Faculty of Educational Sciences Journal of Special Education*, 22(1), 113-145. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.621484>.
- Özdiyar, Ö., Demirkaya, A. S. ve Gürten, E. (2022). Üstün yetenekli öğrencilerin eğitimine ilişkin konu alanı uzmanlarının görüş ve önerilerinin incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 23(4), 831-852. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.899035>
- Özenç, Y. Y. (2022). Eğitim araştırmalarında durum çalışması deseni nasıl kullanılır. *Uluslararası Eğitimde Nitel Araştırmalarda Mükemmellik Arayışı Dergisi*, 1(2), 57-67.

- Özsoy, Y. (2014). Metaphors of science and art center students, teachers and parents regarding gifted students. *Journal of Gifted Education Research*, 2(1), 74-87.
- Özmen, F. ve Kömürlü, F. (2013). Türkiye’de üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler eğitime ilişkin politika ve uygulamalar. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 35-56. <https://doi.org/10.17679/inuefd.108599>
- Öztabak, M. Ü. (2018). Özel/üstün yetenekli çocukların ailelerine yönelik rehberlik ve psikolojik danışmanlık. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 9(17), 79-106.
- Pemik, K. ve Levent, F. (2019). Üstün yetenekli öğrencilere destek odasında verilen eğitime ilişkin okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 20(2), 313-338. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.446598>
- Peterson, J. S. (2009). Myth 17: Gifted and talented individuals do not have unique social and emotional needs. *Gifted Child Quarterly*, 53(4), 280-282. <https://doi.org/10.1177/0016986209346946>
- Rahi, S. (2017). Research design and methods: A systematic review of research paradigms, sampling issues and instruments development. *International Journal of Economics & Management Sciences*, 6(2), 1000403. <https://doi.org/10.4172/2162-6359.1000403>
- Renzulli, J. S. (2003). The three-ring conception of giftedness: Its implications for understanding the nature of innovation. *The International Handbook on Innovation*, 79-96. <https://doi.org/10.1016/b978-008044198-6/50007-3>
- Renzulli, J. S. (2021). The three-ring conception of giftedness: A developmental model for promoting creative productivity 4. In Reflections on gifted education, 55-90. <https://doi.org/10.4324/9781003237693-5>
- Ryff, C. D. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of personality and social psychology*, 57(6), 1069. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.57.6.1069>
- Sak, U. (2010). *Üstün zekâlılar: Özellikleri, tanılanmaları ve eğitimleri*. Maya Akademi Yayınevi.
- Sak, U., Ayas, M. B., Bal-Sezerel, B., Öpengin, E., Özdemir, N. N. ve Demirel Gürbüz, Ş. (2015). Türkiye’de üstün yeteneklilerin eğitiminin eleştirel bir değerlendirmesi. *Türk Üstün Zekâ ve Eğitim Dergisi*, 5(2), 110-132.
- Saranlı, A. ve Metin, E. (2012). Üstün yetenekli çocuklarda görülen sosyal duygusal sorunlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 45.
- Silverman, L. K. (1993). The gifted individual. In *Counseling the gifted and talented*. (pp. 3-28). Love Publishing.
- Söner, O., Gökçül, R., Gültekin, F., Yıldız, İ., Özmen, R. ve Kara, M. (2024). Kendi kendine öğrenme ustalığı: Özel yetenekli öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluşunu iyileştiren yol. *Sosyal Sağlık Dergisi*, 4(1), 63-81.

- Uludağ, T. ve Bilgivar, O. O. (2024). Okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkililiğinin öğretmenlerin mesleki etik davranışlarına etkisi. *İstanbul Eğitim Dergisi*, 1(1), 74-97. <https://doi.org/10.71270/istanbulegitim.istj.154797>
- Ünsal, S., Çetin, A. ve Yoğurtcu, M. (2019). Üstün yetenekli öğrenci velilerinin bilim ve sanat merkezinden beklentilerinin karşılanma düzeyleri. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(4), 1306-1321. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2020..-437990>
- Üşenti, Ü. A. (2013). Farklılaştırılmış Türkçe öğretim uygulamalarının üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerdeki bilişsel beceri ve başarı durumlarına etkisi. *International Journal of Social Science Research*, 2(2), 67-89.
- VanTassel-Baska, J. L. (1998). Characteristics and needs of talented learners. In J. VanTassel-Baska (Ed.), *Excellence in educating gifted and talented learners* (3rd ed., pp. 171-187). Love Publishing.
- Webb, J. T., Amend, E. R., Webb, N. E., Goerss, J. B., Beljan, P., & Olenchak, F. R. (2005). *Misdiagnosis and dual diagnoses of gifted children and adults*. Great Potential Press.
- Winner, E. (1996). *Gifted children: Myths and realities*. Basic Books.
- Yıldırım, Ö. ve Kılıçaslan-Çelikkol, A. (2024). Özel yetenekli öğrencilerin psikolojik sağlamlık, öz-yeterlik ve algılanan sosyal destek düzeylerinin incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 25(2), 127-140. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.1195044>
- Yılmaztürk-Yıldırım, H. K. (2023). Kadın çalışanların psikolojik iyi oluş algısının kültürlerarası boyutu: Türkiye İtalya karşılaştırması. Ç. Demir ve N. Çetiner (Ed.), *İş hayatında kadın çalışanlar Türkiye Avrupa ülkeleri karşılaştırmaları* (s. 217-246) içinde. Eğitim Kitabevi.